

“El sentiment nacional no és una raresa catalana”

El filòsof Josep-Maria Terricabras, catedràtic de la universitat de Girona, analitza els tòpics de l'anticatalanisme en el seu darrer assaig, 'Raons i tòpics. Catalanisme i anticatalanisme' (Edicions La Campana). Hi recorda, a més, que el sentiment nacional, com el familiar, no és una raresa exclusiva dels catalans. D'altra banda, proposa parlar més d'identificació nacional que d'identitat.

Josep-Maria Terricabras (Calella de la Costa, 1946), director de la Càtedra Ferrater Mora de Pensament Contemporani i catedràtic de filosofia de la Universitat de Girona, ha publicat a Edicions La Campana l'assaig *Raons i tòpics. Catalanisme i anticatalanisme*. El filòsof és autor d'*Atreveix-te a pensar*, *Ètica i llibertat* i *Fer filosofia avui*, a més d'altres.

—Les raons i els tòpics es refereixen al catalanisme i a l'anticatalanisme?

—La idea és que les raons lliguin amb el catalanisme i els tòpics, amb l'anticatalanisme. Perquè el que em mou és el fet que estic tip d'un anticatalanisme que utilitza només clivells i tòpics i no aporta res.

—Anticatalanista és igual que espanyolista?

—Quan dic anticatalanista no dic espanyolista. Un pot ser espanyolista, com pot ser germanòfil o americanista, i això sol no vol dir que sigui anticatalanista. El que m'atipa no és l'afirmació d'una identitat, sinó el que practica, com a gran obsessió, l'anticatalanisme. M'irrita perquè actuen només per la negativitat i la repressió.

—Comenceu el llibre parlant dels sentiments reclamant el dret dels catalans a tenir sentiments nacionals.

—Em sembla inevitable tenir sentiments nacionals com tenir-ne de familiars. Els sentiments mouen qualsevol de les nostres activitats de la vida. Les nostres raons tenen sovint elements sentimentals. Els sentiments nacionals no són una raresa dels catalans, no són exclusius dels catalans.

—Abans que l'anticatalanisme espanyol no hi ha l'odi contra Catalunya i els catalans?

—No sé fins quin punt són coincidents. Malgrat tot, opino que hi ha més anticatalanisme que rebuig específic als catalans. D'un en un, som sempre acceptats. El problema és quan som molts i fem una reivindicació nacional. Sols, som simpàtics. Com a col·lectiu, problemàtics.

—De l'autonomia ençà, i en especial després del 23-F, el nacionalisme espanyol avança i s'enforteix més que mai. Per què?

—És el que en el meu llibre anomeno el nacionalisme ocult. Agafo l'expressió del currículum ocult en pedagogia. Les decisions prèvies de política educativa, si s'han de fer més lletres o més religió, corresponen al currículum ocult de l'ensenyament establert. El nacionalisme ocult d'estat és la Constitució i és un nacionalisme ocult perquè no el veuen, són les ulleres amb les quals miren. Ells ja tenen el que nosaltres demanem i molt més. Per això no es veuen a si mateixos com a nacionalistes. És el nacionalisme que li fa dir a Mitterrand que el nacionalisme és la guerra.

—I tant que ho és, històricament. El nacionalisme francès creix amb l'exterminació, a través de la guerra, dels còltars i la nació occitana, i a través de la guerra ocupen la Catalunya Nord. Amb la guerra engrandeixen les fronteres.

—Sí senyor. O allò de "nos ancêtres les gaulois" de les colònies franceses africanes. El nacionalisme és el que s'estableix en el primer article de la

Constitució. I tot el que passa, passa sempre dins de la nació. Si nosaltres estiguéssim en un estat amb constitució pròpia o plurinacional, no tindriem problemes de nacionalisme. Seríem vistos com un altre país. Els nacionalistes catalans som presentats sovint com a antics. Ells ja no reclamen res, perquè són poderosos. No és que siguem antics, és que volem tenir el poder que els altres tenen. Poder burocràtic, al capdavant.

—Ara, a diferència del franquisme, ens deixen dir que som una nació. El

polític i adequar-lo al vuitanta per cent del que reivindiquen les forces polítiques catalanes. Sí, és un problema molt greu. Aboca a un cert conformisme, a acotar el cap. Per això acabo el llibre amb una cita de John Stuart Mill, "En aquesta època, el mer exemple de la manca de conformisme, el mer refús d'acotar el cap davant el costum, ja representa un servei".

—Per què proposeu substituir identitat per identificació?

—El que plantejo és un concepte d'i-

—Veieu diferències, en l'anticatalanisme, entre el PSOE i el PP?

—Des d'un punt de vista nacional espanyol, no. Hi pot haver matisos. La mera defensa de la seva constitució indica que hi ha un acord bàsic. El que és difícil és que em facin creure que la nació espanyola és la nostra. No poden demanar-me que m'identifiqui amb la Constitució espanyola perquè no és plurinacional.

—Quin paper ha representat el pujolisme en el catalanisme dels darrers anys?

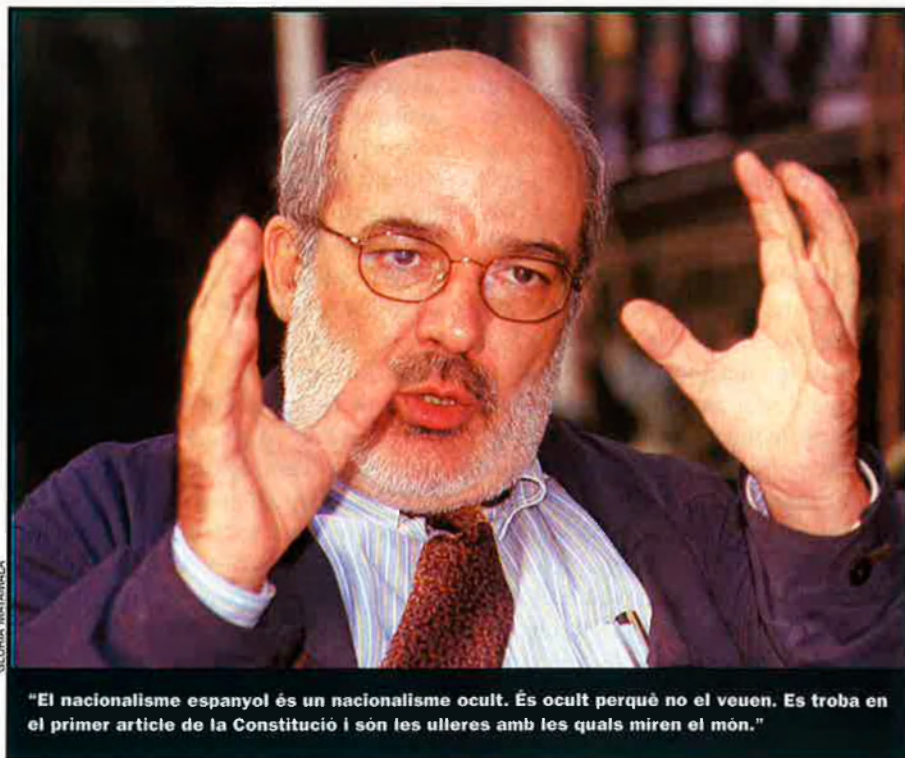
—Es fa difícil de dir. El pujolisme té clarobscur, com en tot govern. S'ha de veure des del prisma de vint anys de govern. S'ha produït una certa consolidació, que és el que ha buscat Pujol, d'estructures, en ensenyament i sanitat, per exemple. L'obscur és que la consolidació s'ha fet baixa de sostre i això pot portar a pensar que és suficient o bé pot causar avorriment, el cansament i la pèrdua de les il·lusions.

—Com diu Xavier Rubert de Ventós, si fóssim un país lliure deixarien d'empenyar-nos?

—Tot i ser, l'anticatalanisme, molt arrelat, tendria a desaparèixer i amb la situació d'iguals entre Catalunya i Espanya tindriem una gran relació. Hi ha grans relacions entre Espanya i les antigues colònies americanes que es van alliberar gràcies a les guerres.

—A les guerres nacionalistes. Per acabar, quina és la vostra visió dels Països Catalans?

—Per mi, la nació catalana són els Països Catalans. Defenso la denominació Països Catalans perquè expressa molt bé la diversitat entre nosaltres i l'aire de família comú. La difícil i trencadissa història dels Països Catalans, per culpa de les agressions externes, em porta a fer una distinció, que em sembla plausible avui, entre nació i pàtria. Els habitants dels Països Catalans poden pensar en una nació catalana única però sentir-se efectivament lligats a una pàtria, la del Principat, la valenciana o la illenca. Aquesta situació trencada no és la pitjor. Pitjor seria que cada país es considerés una nació.



GLÒRIA MATANILLA

"El nacionalisme espanyol és un nacionalisme ocult. És ocult perquè no el veuen. Es troba en el primer article de la Constitució i són les ulleres amb les quals miren el món."

president Pujol ho recorda sovint. Moralment, hi ha la temptació de sentir-nos reconeguts com a nació però som lluny de ser-ne una amb tots els ets i uts. Aquest doble discurs, l'imaginari que molts pensen real i la realitat, avancen en els anys de forma paral·lela i no sembla que el primer arribi a modificar el segon.

—Efectivament, si les idees no van acompanyades d'acció política, l'escorça entre la teoria i la pràctica es fa cada cop més grossa. Perquè en la nostra vida, el que és dominant és la pràctica. El que s'ha de fer és una reconsideració molt important del projecte

dentitat que no sigui essencialista. El meu llibre també s'enfronta amb el catalanisme. Hi ha catalans que pensen que ser català és com un senyal que portem al front. Això no és defensable i pot desembocar en el fonamentalisme. Per això, pertànyer a una nació és, per mi, un aire de família. Tenim uns grans trets creuats, no el mateix tret ni un de sol. L'única manera de plantejar una identitat dinàmica és aquesta. No demano que es deixi de parlar d'identitat nacional. Entendre la identitat nacional com un procés d'identificació és millor que no pas entendre-la com un codi identitari.

Lluís Bonada